

İDARE MERKEZİ
ANKARA, İstanbul Caddesi
Maarif Eminliği yanında

İSTANBUL BÜROSU
İstanbul, Ankara Caddesi
No — 87

HAYAT

Fiati her yerde 15 kuruş
seneliği, posta ile 7,5 Türk Lirası
(Ecnebi Memleketlere 7,5 Dollar)

Abona ve ilan için İstanbul
bürosuna muracaat edilir
Yazı işlerinin mercii Ankara
merkezidir

Hayata, daima hayata.. Dünyaya daha çok hayat katalım!

— NIETZSCHE —

Cilt: V

Ankara, 16 Mayıs, 1929

Sayı: 129

„Parça - Fikir” Değil «Bütün - Fikir» Lâzım...

Mehmet İzzet Bey «Hayat»ın «127» numaralı nüshasında neşrettiği «Usul Kavgası» nam makale ile Bergson'un «hadsî usul»üne temas ediyor ve bunu memleketimizde henüz hiç tanınmayan Bertrand Russel gibi mantıkçı ve riyaziyeci bir feylesofa tenkit ettiriyor: güzel; fakat kendine mahsus bir felsefesi olan bu münekkidin sistemini, madde ve ruhu ne suretle telâkki ettiğini ve bunlar arasında bulduğu münasebetleri, metafizik hakkındaki fikirlerini göstermeden Bergson'un sadece usulüne hasredilmiş bir tenkidin «iphamdan ari fikirler» olabileceğini hiç zannetmiyorum. Bergson ve Russel birer «ideologue», yani fikriyatçı veya kalem kavgacıları olsalardı onları bu suretle tutuşturmakta hiç bir beis olmazdı. Halbuki bunların ikisi de başlıbaşına birer felsefe vücade getirmiş şahsiyetler olduğundan birbirleriyle mücadelelerinin mahiyet ve kıymeti bütün felsefelerinin insicam ve vahdetile anlaşılabilir. Bu yapılmadıkça yekvücut bir felsefenin yalnız bir noktasına tevcih edilmiş okları göstermek bizi Russel'den istifade ettirmedeği gibi Bergson'un hatalı müddealarından da kurtarmaz. Hiç şüphe yok ki felsefi hayatımızın inkişaf ve terakki-si, her yerde olduğu gibi, bizde de mütemadi tenkitlerle olacaktır. Yalnız bu tenkit hakikaten semereli olmak için evvelâ sistemlerin sistemlerle karşılaştırıl-

ması ve tenkidin bundan sonra gelmesi lâzımdır. Çünkü terkip mahsulü olan felsefe sistemlerinin ihtiva ettiği parça-fikir ve parça - müddeaların kuvvet ve kıymetleri, dahil oldukları terkiplerin içinde anlaşılabilir. Nitekim Bergson'un «hads» iddiası, onun ancak madde, ruh ve tekâmül hakkındaki telâkkilerinden örül-müş bir terkip içinde makuldür. Fizik zamanı psikolojik zamandan tamamen ayıran ve birinde cari olan «sebebiyet»i diğerinde bulamıyan, birini sırf afakî ve kemmî, diğerini de sırf enfüsi ve keyfi gören bir feylesofun fizik usulleri haricinde bir usul aramasından daha zarurî bir şey olabilir mi? Bu hale göre Bergson'a yapılacak muhalefetin temelini usul mes'elesi değil, ruhiyat meselesi teşkil eder. Bizi Russel'in tenkitlerinden istifade ettirmek isteyen İzzet Beyden evvelâ Bergson'un ruhiyatına karşı muhalifinin yapmış olduğu ruhiyatı tanıtmasını beklemek icap etmektedir. Bu yapıldıktan sonradır ki okuyucular usul kavgasını bir dereceye kadar ısrabilirler?

Russel'in nazariyeleri bazı noktalarda «pluraliste»lere çok yaklaştığı halde bir çok noktalardan bunlardan derin bir surette ayrılır. On dokuzuncu asrın son rub'unda hâkim olan zihniye muhalefeti - anti - intellec-tualizme - karşı bir gün yeni bir zihniyetçilik - intellectualisme - yani bir nevi yeni *tenevvür felsefesi* başlamıştır.

İlhamlarını daha çok his, irade, insanlık gibi beşerî hadiselerden alan ve binnetice yeni bir «anthropomorphisme» yapmış olan zihniye muhalifliğini bir de yeni riyaziye ve yeni fizikin verdiği bir mantık adesesinden geçirmek elbette lâzımdır. Bu vadide giden bir çok yeni feylosoflar arasında Russel bilhassa en ziyade temayüz etmiş şahsiyetlerden biridir. İzzet Bey usulünü değiştirerek bize bu feylesofun mantık ve riyaziye felsefesini ve bunlara istinat ettirdiği ruh ve madde tahlillerini yapar ve bunlardan istintaç edilmiş metafizik ile eyilik ve kötülük fikirlerini teşrih ederlerse Bergson hakkında arzu ettikleri bilvaata tenkidi hakkile yapmış olacaklardır.

Tanzimattan Ziya Beye gelinceye kadar memleketimizde hâkim olan fikir hayat ve münakaşaları prensip ve sistemlerin gene prensip ve sistemlerle muhakemesinden ziyade bunlardan koparılmış fikir ve mezhep parçalarının birbirleriyle çarpıştırılmalarına dayanıyordu. Bunun da başlıca sebebi o zamanki Osmanlı cemiyetinin mahlût bünyesinden geliyordu. Bu gün ise milli vahdet ve mefkûresi olan bir millet halinde yaşıyoruz. Binaenaleyh artık parça-fikirler ile değil bütün-fikirlerle yuğurulmak ihtiyaç ve zaruretindeyiz zannediyorum. Hele bu yuğurulmak sırf felsefe vadisinde olursa bütün-fikirlerle olan ihtiyaç büsbütün kat'ileşir sanıyorum.

MUSTAFA ŞEKİP

Hafta İçinde

Ankara'nın Plânı

Merkezi hükûmetin imarında esas ittihaz olunmak üzere, tan-zimi Avrupalı mütahassıslara ha-vale olunan plânlar gelmiş bulu-nuyor. Bunlar tetkik ve içlerinden biri tercih olunarak, şehrin ima-rında esas teşkil edilecek. Anka-rayı asrî ve mükemmel bir şehir yapmak mes'elesi, millî mücadele-nin zaferinden itibaren çok düşünülen ve hakikat haline getirilmesi için çok çalışılan bir davadır. Ve bu hususta elde edilmiş neticeler, eğer daha esaslı ve vukufu bir program dahilinde çalışılmış olsaydı, elbette bizi daha tatmin edecek bir mahiyeti haiz bulunacaktı. Şehrin, İstanbul şehreminlerini de şaşırtıp âciz bırakan nispetsiz ve intizamsız bir yayılma kabiliyeti göstererek, Yenışehir, Cebeci ve Dağ mahal-lesi taraflarında müsavî derecede uzanması, Ankaranın medenî ihti-yaçlarının tatmin edilemiyişlerinde esaslı bir âmil sayılmalıdır. Ankaranın iş ve ikamet mahalleri neresi olacağı, hâlâ tayin edileme-miştir. Diğer taraftan, hiç te dünyanın en zengin milletlerinden biri olmadığımız halde, şehrimiz-deki bazı arsaların kıymeti bu kanaati vermektedir. Bir taraftan bunun önüne geçi'meli, ve hele yeni plâna ait bütün hususat kararlaştırmadan zevksiz ve çerden çöpten binalar ve apartmanlar yapılması mutlak men olunmalıdır. Mevcutlar iyi kötü yettiği ve zaten yeni ev sahipleri sermaye-lerini bir kaç sene içinde çıkar-mak derdile kira fiatlarını kırma-dıkları cihetle, inşaatın kısa bir müddet için durdurulması, hiç bir tesir icra etmeyecek ve servetimizin ziyan olmamasına ise hizmet edecek, yani büyük bir kâr temin edecektir.

İsporda Nezahet

Dünyanın başka yerlerinde bütün hayat bir ispor telâkki edilerek hayatın tek mil cidalleri, galibiyet ve mağlubiyetleri dudak-ta bir tebessümle kabul edilirken, bizde ispor büyük ihtiraslar, derin rekabetler ve âdeta kinler içinde yapılan bir maişet kavgası şeklini alıyor, ve iki taraf olmuş seyir-cilerin (Vur! Kır! Ye! İç!) gibi teşvik ve feryatları içinde, sanki İspanyadaki kanlı boğa güleşleri-nin bir tekrarı şekline inkilâp ediyor. Bu defa Galatasarayla Fenerbahçe arasında İstanbul Taksim stadyumunda yapılan maçın sonunda yaralı düşüp has-tahaneye kaldırılan oyuncular, bu rakabetin ve vücut verdiği hırsların ne dereceye kadar kök-leşmiş olduğunu bir kere daha gösterdi. Aptülhamit idaresinin kımıldanmamağa mecbur ve tenef-füs vakitlerini bile bazen tozlu sınıflarda geçirmeğe mahkûm ettiği nesli takip eden nesil, hürriyetine hâlâ mı alışamadı ki, isporu sadece bir beden terbiyesi ve bir beden eğlencesi olarak tanımağı el'an öğrenemiyor?

Shakespeare Davası

(Akşam) gazetesinde dâha devam eden edebiyat anketi münasebetile, pek çoklarıncı dünyanın ve bütün asırların en büyük edibi sayılan Shakespeare etrafında çıkan niza ve dava hâlâ bitmemiş bulunuyor. Kimsenin zevkine karışmak iste-mediğimiz için, Shakespear'in oynanmaması daha münasip ola-cağı hakkındaki içtihadı ses çi-karmayalım. Lâkin bu fikri orta-ya atan Hüseyin Suat beyin, itikadımızca hatalı üç iddiası var: Voltaire, klâsik zevkini rencide eden cihetlerinden dolayı Shakes-peare'e hücum etmiş olmakla

beraber, onun güzelliklerini ve derinliklerini her kesten evvel keşfetmiş ve büyük İngiliz Fran-saya o tanıtmış, o sevdirmiştir.

Shakespeare, İngiltere kadar başka yerlerde ve hele İngiltere-den fazla Almanyada oynanır.

Shakespeare'in bütün oyunları tek mil taravetlerini muhafaza et-mekte ve hâlâ satır satır münakaşa ve tefsir olunmaktadırlar. Yani Shakespeare uyuyan bir şöhet değil, hakkında her sene her memlekette ciltler yazılan zihayat ve pürhaynt bir ediptir.

Mes'eleyi bu tarzda tavzih ettikten sonra' (Lanei melâl) ve (kirli çamaşırlar) müellifini fikrî zevkinde serbes bırakalım.

Hayat Pahalılığı Etrafında

Hayat pahalılığı etrafında de-vam eden münakaşalar ve bu seneki mahsulün bazı yerlerde ihtiyaca kâfi olup olmadığı hak-kındaki düşünceler, henüz kat'î hükümler şekline girmede, ve bu hükümleri takip edecek kararlar daha verilmedi. Fakat bu günkü vaziyeti iktisadiyenin bizi âti namına korkutmasına hiç te imkân olamaz. İstiklâlini en hayret verici bir muvaffakiyetle kazanıp terakkisine engel olan tek mil maniaları en hayret verici bir suratle yıkarak bütün siyasî ve içtimâî inkilâpları başaran türk milleti, şimdi mislini hiç bir zaman idrak etmediği bir sükûn ve emniyet içinde, yurdunun dertlerini düşünmek demine erişmiştir. Bu dertlerin hallini, elbette hiç zaman kaybetmeden, lâkin ümit-sizliğin gölgesine bile ruhumuzda yer vermeyerek düşünmeliyiz. Ve şimdiden bütün hareketlerimize âmir olacak tek bir şey var: harice lüzumsuz para gitmemesine şahsen ve ferdan itina; her israf-tan mutlak bir içtinap!

Mes'ul Müdür: Faruk Nafiz

İstanbul, Devlet Matbaası